

Державна податкова служба України

НАУКОВИЙ ВІСНИК

Національного університету
державної податкової служби України
(економіка, право)

№ 4(67) 2014

№ 4(67) 2014

НАУКОВИЙ ВІСНИК НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ (ЕКОНОМІКА, ПРАВО)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор

Заступник головного
редактора

Заступник головного
редактора

Відповідальний секретар

Тарангул А.А.,

доктор економічних наук, професор

Онишко С.В.,

доктор економічних наук, професор

Цимбал П.В.,

доктор юридичних наук, професор

Василькова Т.В.,

кандидат економічних наук, доцент

Андрущенко В.А.,

доктор економічних наук, професор

Бахін В.П.,

доктор юридичних наук, професор

Білоус В.Т.,

доктор юридичних наук, професор

Варнадій З.С.,

доктор економічних наук, професор

Воронова А.К.,

доктор юридичних наук, професор

Галянтич М.К.,

доктор юридичних наук, доцент

Гончаренко В.В.,

доктор економічних наук, професор

Горленко І.О.,

доктор географічних наук, професор

Дедекаєв В.А.,

доктор економічних наук, професор

Долгий О.А.,

доктор наук з державного управління,
професор

Лисенко В.В.,

доктор юридичних наук, професор

Нечай А.А.,

доктор юридичних наук

Ніколаєв В.П.,

доктор економічних наук, професор

Новицький А.М.,

доктор юридичних наук

Попович В.М.,

доктор юридичних наук, професор

Ріппа С.П.,

доктор економічних наук, професор

Тимченко А.Д.,

доктор юридичних наук, професор

Шижка Р.Б.,

доктор юридичних наук, професор

Рекомендовано до друку Вченою радою Національного університету ДПС України,
протокол № 6 від 11 грудня 2014 року.

Фахове видання економічного та юридичного спрямування
(постанова президії ВАКу України від 10 лютого 2010 р. № 1-05/1)

Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів.
За точність викладеного матеріалу відповідальність покладається на авторів.
Рукописи рецензуються редакційною колегією.
Зміни тексту та скорочення, що впливають на зміст матеріалів, а також їх перейменування
вносяться редакцією за погодженням авторів.
При передруку матеріалів посилення на „Науковий вісник Національного університету
ДПС України (економіка, право)” обов'язкове

**Свідоцтво про
державну реєстрацію
КВ № 19976-9776 ПР
від 29.03.2013 р.**

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ ТА ВИДАВЦЯ: вул. Карла Маркса, 31, м. Ірпінь, Київська обл., Україна, 08201.

Тел. (04497) 60-9-94,

e-mail: visnik@asta.edu.ua. Веб-сайт: www.asta.edu.ua.

© Національний університет державної податкової служби України, 2014

**НАУКОВИЙ ВІСНИК
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ДЕРЖАВНОЇ
ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ (ЕКОНОМІКА, ПРАВО)**

Засновник та видавець
Національний університет
державної податкової служби
України

Щоквартальний
науковий журнал

Заснований у
травні 1997 р. **№ 4 (67) 2014**

УДК 33/34 + 657

ЗМІСТ

Право

Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Каменська Н. П. Адміністративно-правовий статус публічної адміністрації як суб'єкта розгляду та вирішення звернень	3
Фетісова С. В. Administrative responsibility in the legal sphere.....	12
Антипов В. В. Працівники контролюючих органів як суб'єкти кримінальних та адміністративних правопорушень.....	18
Журавський О. А., Зоря О. В., Коломісць Т. А. Нормативно-правове забезпечення реалізації антикорупційної політики в Україні: сучасний стан та шляхи удосконалення.....	25
Борейко Н. М., Стародуб Д. М. Організаційний аспект визначення оптимальної чисельності територіальних органів державної фіскальної служби України.....	34
Долгий О. О. Податкова діяльність: правовий зміст, поняття, індикатори та етапи розвитку в Україні.....	41
Будник Ю. А. Система вищої освіти: сучасний стан адміністративно-правового регулювання.....	52
Гордійчук М. В. Засоби забезпечення інформаційної безпеки електронного документообігу у сфері оподаткування.....	57

Кримінальне право, кримінальний процес і криміналістика

Завидняк В. І. Виникнення та розвиток судового прецеденту в Англії.....	64
Антонюк А. Б. Особливості виконання запиту про міжнародну правову допомогу при розслідуванні кримінальних правопорушень.....	70
Фрідман-Козаченко М. М. Становлення кримінальної відповідальності юридичних осіб в Україні.....	75
Краснікова Н. А., Мудряк Т. О. Поняття і види дослідження документів слідчим та їх нормативно-правова регламентація.....	81
Омельчук Л. В. Медичні документи як джерело доказів при розслідуванні неналежного виконання професійних обов'язків медичними працівниками.....	87
Власова Г. П. Застосування медіації як форми спрощеного провадження у Швейцарії.....	95

Ірпінь – 2014

Томін Е. Є. Юридична відповідальність за вчинення кримінально-процесуальних порушень.....	101
Фаринник В. І. Мета, підстави та процесуальний порядок застосування запобіжних заходів у кримінальному судочинстві України.....	108
Топчій В. В. Особливості кримінологічної характеристики особи насильницького злочинця.....	117
Лазебний А. М. Використання спеціальних знань під час розслідування хуліганства.....	125
Кравчук П. Ю. Типові судово-медичні експертизи при розслідуванні грабежів і розбоїв.....	132
Діков І. В. Проблеми правового регулювання кримінального провадження у формі приватного обвинувачення.....	139
Петрук Г. С. Діяльність слідчого щодо забезпеченню відшкодування збитків при розслідуванні податкових правопорушень.....	144
Смоков С. М. Періоди становлення та розвитку органів прокуратури України.....	149
<i>Цивільне та господарське право</i>	
Буряк Л. С. Правова природа висновку експерта як доказу в цивільному процесі.....	156
Копитова О. С. Особливості визначення предмета договору контокоренту.....	162
Лов'як С. С. Деякі аспекти медіації при захисті прав дитини у сучасному законодавстві України.....	167
Падун Є. В. Істотні умови договори про новачію.....	172
Іванов С. О., Сніцар І. В. Критерії поділу юридичних осіб на юридичні особи приватного права та юридичні особи публічного права.....	177
<i>Міжнародне право</i>	
Гамбаров Г. Д. Право на развитие в контексте международно-правового сотрудничества в сфере борьбы с финансовой преступностью.....	184
Москаленко О. М., Тимченко Л. Д. Правомірні виключення з права Європейського Союзу: теорія та практика.....	189
Мамедли Р. Х. Центральный банк как основное звено банковской системы Азербайджана.....	198
Огороднікова І. І. Особливості адаптації законодавства, що регулює пряме оподаткування в Україні, до права ЄС.....	205
Олійник О. Д. Юридична відповідальність фіскальних органів України та держав-членів ЄС як елемент їх адміністративно-правового статусу.....	213
Ємець О. М. Особливості правового забезпечення міжнародного співробітництва у протидії злочинності.....	219

УДК 34.343.13

Н. А. Краснікова,
кандидат юридичних наук,
Т. О. Мудряк,
кандидат юридичних наук,
Національний університет
ДПС України

ПОНЯТТЯ І ВИДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДОКУМЕНТІВ СЛІДЧИМ ТА ЇХ НОРМАТИВНО- ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ

У статті висвітлено поняття і види дослідження документів слідчим на стадії досудового розслідування та їх нормативно-правова регламентація.

В статье освещены понятие и виды исследования документов следователем на стадии досудебного расследования и их нормативно-правовая регламентация.

The article highlights the concept and types of research documents the investigator at the stage of pretrial investigation and its legal regulation.

Ключові слова: докази, документи, слідчі дії, обшук, огляд.

Враховуючи обставини скоєння кримінальних правопорушень у сфері оподаткування, слід зазначити, що такі слідчі (розшукові) дії, як огляд місця події, трупа, освідчування, слідчий експеримент, впізнання та ексгумація трупа не застосовуються, бо в них немає потреби. Такі ж слідчі (розшукові) дії, як допит, обшук, огляд документів, призначення судово-бухгалтерської, судово-економічної експертиз досить широко застосовуються в практиці органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства. Слід також зазначити таке джерело отримання доказів, як призначення документальної перевірки, яке не передбачене кримінальним процесуальним законодавством. Тому у статті ми більш детально зупинимось на засобах отримання доказової інформації при розслідуванні податкових кримінальних правопорушень.

Методика слідчого дослідження документів включає три етапи: вивчення змісту документа, дослідження зовнішніх ознак із застосуванням технічних засобів та процесуальне оформлення результатів огляду. При роботі з документами треба додержуватись загальних правил: 1) перш ніж взяти документ у руки, треба зафіксувати його на місці виявлення; 2) пам'ятати, що документ – це джерело запахового сліду і що на ньому можуть бути сліди рук; 3) документ треба брати тільки пінцетом або за краї аркуша; 4) перегинати тільки за старими складками; 5) не підшивати, не скріплювати скріпками; 6) у провадження кожний документ треба поміщати в окремих конвертах; 7) охороняти від дії прямих променів (сонце, ультрафіолет, високочастотні поля тощо) [1, с. 211].

Так, вивчення змісту документа починають з уважного читання його тексту, аналізу змісту і встановлення належності документа до ситуації його виявлення. Потім фіксують його зовнішній вигляд, форму, наявність посвідчувальних знаків, правильність заповнення реквізитів, відзначають загальний стан. Дослідження загального стану документа проводиться із застосуванням джерел скісного і точкового освітлення, луп, мікроскопа, вимірювальних засобів, фото техніки, світлофільтрів для кольороподілу.

При розслідуванні кримінальних правопорушень, пов'язаних з ухиленням від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), джерелом доказів є перш за все документи, в яких відобразилися дії службових осіб. Аналіз вивчених та узагальнених матеріалів кримінальних проваджень даної категорії показує, що найбільш достовірну інформацію про кримінальні правопорушення у сфері оподаткування можна отримати у результаті проведення таких слідчих (розшукових) дій, як обшук та огляд документів (за участі спеціаліста), допит підозрюваних та свідків, а також призначення експертиз.

Вилучення документів під час обшуку є однією з основних процесуальних дій, направлених на виконання тактичного завдання розслідування – забезпечення збереження документів та подальшого їх дослідження. Підстави, процесуальний порядок та особливості проведення обшуку визначені у стст. 234–236 КПК України.

Для об'єктивності і повноти розслідування кримінальне процесуальне законодавство передбачає право органів розслідування на витребування у суб'єктів господарської діяльності необхідних документів. Помилки, які іноді допускають слідчі при підготовці та проведенні вилучення нерідко призводять до втрати важливих для провадження документів, і як наслідок – до суттєвих ускладнень у розслідуванні податкових кримінальних правопорушень. Перш за все правильність вилучення за провадженнями даної категорії залежить від ретельної підготовки, в яку, з урахуванням специфіки податкових кримінальних правопорушень, входять такі заходи:

1. Визначення переліку документів, які необхідно вилучити. З цією метою слідчий знайомиться із спеціальною літературою, використовує свій особистий досвід або допомогу відповідного спеціаліста у формі отримання консультацій та порад. У таких випадках доречним є складання переліку документів, які підлягають вилученню.

Залежно від особливостей податкових кримінальних правопорушень вилученню підлягають документи різного характеру, які дозволяють провести предметне дослідження діяльності суб'єкта підприємницької діяльності та сприяють якісному здійсненню досудового розслідування. До них належать: реєстраційні документи; документи первинного обліку; бухгалтерські реєстри; ділове листування; документи, що відображають розрахунки податків; податкові декларації; документи, що свідчать про обіг грошових коштів на розрахунковому рахунку господарюючого суб'єкта; чорнові записи тощо.

2. Визначення державних органів, підприємств, установ та організацій, в яких знаходяться необхідні слідству документи. Специфічним для даної категорії проваджень є вилучення документів у різних організацій, оскільки повному та об'єктивному дослідженню обставин здійснення ухилен від сплати податків допомагає вилучення документів у різних суб'єктів господарської діяльності, які між собою вступали у фінансово-господарські операції. У більшості випадків тільки методом зустрічної перевірки можливе встановлення механізму ухилення від сплати податків. При підготовці до проведення вилучення слідчий повинен визначити звітний період, за який будуть вилучатись документи.

---

3. Визначення місця та часу проведення вилучення. Вивчення та узагальнення матеріалів кримінальних проваджень про порушення податкового законодавства показує, що іноді вилучення документів проводиться в кабінеті слідчого у службової особи, якій заздалегідь повідомляється про те, які документи необхідно принести. Практика проведення „вилучення” документів у кабінеті слідчого не дозволяє використати фактор раптовості, який має велике значення для проведення цієї слідчої (розшукової) дії [2, с. 252]. На нашу думку, такі дії можуть призвести до втрати важливих доказів у провадженні, оскільки зацікавлені особи заздалегідь отримують інформацію про необхідні слідству документи та мають достатньо часу для їх знищення, фальсифікації або приховування.

Крім того, слід зазначити, що такі дії взагалі не є вилученням. По своїй суті це вимога слідчого до посадових осіб підприємств, установ, організацій щодо пред’явлення документів, які можуть встановити необхідні у провадженні фактичні дані (ст. 93 КПК України).

Оформляти такі дії, відповідно до КПК України, потрібно протоколом вилучення. Таким же чином має оформлятися і добровільне представлення документів службовими та іншими особами [3, с. 19].

4. Визначення кола осіб, участь або присутність яких необхідна при проведенні даної процесуальної дії. КПК України встановлюється коло осіб, присутність яких при вилученні обов’язкова (ч. 7 ст. 223, ч. 1 ст. 236). До таких осіб у провадженнях про порушення податкового законодавства належать поняті та представники підприємств, установ чи організацій, у приміщенні яких проводиться вилучення. У деяких випадках слідчому доцільно залучити до вилучення спеціалістів (наприклад, у галузі бухгалтерського обліку). Якщо є підстави вважати про можливість створення перешкод при вилученні документів, тоді дана дія може бути проведена примусово, для чого доцільно залучити ще кілька працівників правоохоронного органу. Слід також зазначити, що у випадку вилучення значної кількості документів слідчому слід здійснити заходи щодо забезпечення їх транспортування.

5. Збір відомостей про осіб, у яких планується проводитись вилучення. Здійснення цього підготовчого заходу необхідне для попереднього встановлення можливості відмови цих осіб видати необхідні документи, внаслідок чого вилучення може набути примусового характеру. Особливого значення це набуває при плануванні вилучення у житлі або іншому володінні особи. На практиці може виникнути ситуація, коли слідчий прийде проводити вилучення, отримає відмову від особи, що займає житло, і не зможе здійснити подальші дії без постанови слідчого судді. Тому ще на підготовчій стадії слід передбачити можливість примусового вилучення і звернутись з узгодження з прокурором до відповідного слідчого судді (ч. 2 ст. 234 КПК України).

Типовими недоліками, що мають місце при проведенні вилучення документів щодо проваджень про податкові кримінальні правопорушення є: а) неповне визначення переліку документів, що підлягають вилученню; б) неповне визначення переліку державних органів і установ, де знаходяться вказані документи; в) проведення „вилучення” документів у кабінеті слідчого в осіб, яким заздалегідь повідомлено про документи, які потрібно принести.

Вилучення є відносно не складною, у тактичному відношенні, процесуальною дією, яка, як правило, не супроводжується конфліктними ситуаціями і не порушує психологічний контакт з особою, у якої вона проводиться, тому при належній попередній підготовці, як правило, не виникає складнощів при безпосередньому її проведенні.

При розслідуванні кримінальних правопорушень, скоєних у сфері оподаткування, огляд документів бухгалтерського та податкового обліку є найбільш поширеною слідчою (розшуковою) дією. Без проведення цієї слідчої (розшукової) дії вилучені ревізорами та співробітниками органу, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства у ході перевірки дотримання податкового законодавства, документи бухгалтерського та податкового обліку не можуть мати статусу речових доказів у кримінальному провадженні.

Необхідно розрізняти два види огляду документів: 1) огляд як прийом, спосіб збирання документів; 2) огляд як метод попереднього дослідження [1, с. 211]. Огляд як прийом, спосіб збирання документів є необхідною процедурою, коли слідчий під час проведення слідчих (розшукових) дій виявляє і вилучає документи. У цьому випадку документ є матеріальним джерелом (слід – документ, слід – предмет). Виявлені документи описують у протоколі, упаковують і вилучають. Огляд як метод попереднього дослідження – це самостійна слідча (розшукова) дія, об'єктами дослідження якої є документи, одержані під час проведення інших слідчих (розшукових) дій, надані учасниками процесу, або витребувані слідчим. Огляд проводиться в кабінеті слідчого в присутності понятих, як правило, за участі фахівця. Таке дослідження документів можна провести на початковому етапі досудового розслідування, наприклад, для виявлення невидимих слідів зміни на документі, виявлення прихованих текстів, ознак підроблення реквізитів документа тощо. Огляд проводить слідчий, який визначає мету і завдання такого дослідження, використовує спеціальні засоби і свої професійні знання для більш глибокого вивчення такого важливого джерела інформації.

На етапі підготовки до проведення слідчого огляду документів доцільно виконати такі заходи: скомпонувати документи за відповідною тематикою; ознайомитись із літературою, яка дає уявлення про те, як правильно повинні оформлятися дані документи, а також із криміналістичною літературою, в якій зазначено способи підробки документів; отримати консультацію у відповідних спеціалістів (бухгалтера, діловода, товаровознавця тощо); отримати консультацію у криміналістів, які займаються дослідженням документів; підготувати необхідні технічні засоби, які використовуються для виявлення підробок на документах.

Таким чином, викладене дає підстави стверджувати, що при розслідуванні податкових кримінальних правопорушень робота з документами вимагає чи не найбільших витрат часу і сил слідчого. Ця робота може здійснюватися як у процесуальній, так і у не процесуальній формах.

Процесуальна форма роботи з документами полягає перш за все у їх слідчому огляді, який проводиться у порядку, передбаченому ст. 237 КПК України. Такі документи, згідно з діючим законодавством, повинні бути досліджені, за можливості сфотографовані, детально описані в протоколі огляду та приєднані до матеріалів провадження відповідною постановою.

У літературі досі ще не існує єдиної точки зору стосовно того, які саме документи слід оглядати в процесуальному порядку зі складанням протоколу огляду. На думку Б. В. Коробейникова, слідчий огляд проводиться лише у відношенні документів – речових доказів. Інші ж документи вивчаються, аналізуються, але таке вивчення не є слідчою дією. Вивчення проводиться без понятих, а його результати не фіксуються в протоколі [4, с. 58]. Існує точка зору, відповідно до якої огляд документів проводиться не тільки з метою виявлення та фіксації таких їх ознак, які надають документам значення речових доказів, але і для встановлення засвідчених ними або викладених у них обставин і фактів, що мають значення для провадження [5, с. 568].

На нашу думку, суперечливість у цьому питанні породжена різними аспектами його дослідження. Перший полягає в тому, що огляд є методом пізнання (дослідження), який може застосовуватися при підготовці і проведенні багатьох слідчих (розшукових) дій.

Зовсім інший аспект дослідження має місце, коли огляд розглядається як окрема слідча (розшукова) дія. У цьому випадку мета огляду полягає у виявленні і фіксації у протоколі з додержанням вимог ст. 237 КПК України таких ознак певного документа, які надають йому статусу речового доказу за кримінальним провадженням.

Не процесуальною ж роботою з документами є їх вивчення, яке має велике значення при розслідуванні податкових кримінальних правопорушень. Вона є невід'ємною частиною роботи слідчого на початковому етапі розслідування проваджень про ухилення від сплати податків, а також під час розслідування (при підготовці таких слідчих (розшукових) дій, як допит свідків, підозрюваних та інших). Вивчення документів відрізняється від їх огляду тим, що: а) не регулюється нормами КПК України і його результати не фіксуються у процесуальних документах; б) аналізу піддається значно більший обсяг документів, ніж при огляді; в) всі документи аналізуються у взаємозв'язку, а не кожен окремо, як при огляді. Слід зазначити, що попереднє вивчення документів досить часто проводиться слідчим саме для підготовки до його огляду.

У провадженнях про кримінальні правопорушення у сфері оподаткування особливу увагу необхідно приділяти вивченню документів з різноманітними резолюціями, підписами, помітками підозрюваного, оскільки вони можуть вказувати на безпосереднє відношення певної службової особи до дій, які відображені в таких документах.

Вирішивши питання про належність документів як доказів, слідчому слід визнати документи, які відповідають ознакам ст. 98 КПК України, речовими доказами та приєднати їх до матеріалів кримінального провадження відповідною постановою, так само, як і документи, які не є речовими доказами, але мають значення для провадження. Такі документи повинні весь час зберігатися у матеріалах провадження. Ті ж документи, які в результаті огляду визнаються такими, що не мають відношення до встановлення обставин, що мають значення для провадження, підлягають поверненню.

Слід відзначити, що для дослідження документів як на місці виявлення, так і при попередньому дослідженні в кабінеті слідчого використовуються загальні засоби польової та експертної криміналістики. Слідчий і спеціаліст можуть застосовувати будь-яку техніку неруйнівного характеру, документ – джерело доказів – до проведення експертизи має залишатися в первісному стані. Внесення змін у документ неприпустимо. Випадки необережного пошкодження документа повинні бути виключені.

Слідчий огляд документів оформляють протоколом огляду цих документів. Доцільно було б, щоб результати огляду були додатково зафіксовані також на фото, кіно, відеозаписі, відображені в планах, схемах як додатках до протоколу.

У зв'язку із викладеним виникає ряд проблемних питань, вирішення яких потребує знаходження додаткових відповідей на тактичному рівні, а саме:

– вилучення окремих документів у процесі обшуку при дотриманні процесуальних норм потрібно здійснювати не тільки в організації, стосовно працівників якої ведеться розслідування, але і у вищестоящих організаціях, страхових компаніях, а також в установах і фірмах, з якими підозрюваними здійснювалась спільна господарська діяльність;

– вилучати потрібно оригінали документів, оскільки тільки вони мають силу доказів. У кожному конкретному випадку потрібно процесуально вирішувати, яким чином приєднувати до матеріалів провадження як докази копії тих документів, вилучення яких здійснити неможливо;

– оскільки в оперативному плані найбільшу цінність має неофіційна облікова документація та різноманітні чорнові записи (у ділових щоденниках, блокнотах, записниках, які офіційно не зареєстровані), існує процесуальна проблема, чи можуть вони виступати як докази;

– суттєвою проблемою сьогодні є тактика виявлення та вилучення інформації про фінансово-господарську діяльність тих підприємств і установ, в яких ведення та обробка бухгалтерських обліків і звітів здійснюється на персональних комп'ютерах, а повний обсяг такої інформації зберігається на персональних комп'ютерах, у серверах локальних мереж чи на окремих магнітних носіях.

Проблема полягає не тільки в не достатньо високій технічній кваліфікації працівників органів, що здійснюють контроль за дотриманням податкового законодавства, але і в необхідності залучення сторонніх спеціалістів для подолання систем захисту інформації, які створені програмістами організацій, де проводиться розслідування виявлених податкових кримінальних правопорушень. Знову таки постає питання про недостатнє врегулювання на законодавчому рівні правил поводження з електронними документами. Електронні документи у ході використання можуть піддаватися навмисним або необережним змінам (механічним, фізичним, хімічними) матеріальної основи – структури і змісту документа. Такого роду механічні, фізичні та хімічні зміни – це сліди матеріальної підробки електронного документа.

Водночас зміни, що вносяться програмними або логічними засобами в технологічному процесі формування, обробки, прийому, передачі, зберігання та використання документа в його зміст, реквізити, цифровий підпис, спеціальний і відкритий коди, – це сліди інтелектуальної підробки електронного документа.

Сліди матеріальної підробки документів є предметом техніко-криміналістичного дослідження документів, а сліди інтелектуальної підробки є об'єктом почеркознавчого або авторознавчого дослідження документів. Саме ці питання будуть предметом подальшого наукового пошуку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Рахунов Р. Д. К понятию вещественного доказательства : Ученые записки ВШЮН / Р. Д. Рахунов. – Москва, 1961. – 277 с.
2. Салтєвський М. В. Криміналістика (у сучасному викладі) : [підручник] / М. В. Салтєвський. – К.: Кондор, 2005. – 588 с.
3. Селиванов Н. А. Вещественные доказательства / Н. А. Селиванов. – Москва, 1971. – 201 с.
4. Коробейников Б. В. Вопросы криминалистического исследования содержания документов / Б. В. Коробейников // Вопросы борьбы с преступностью. – Вып. 40. – Москва : Юрид. лит., 1984. – 112 с.
5. Аверьянова Т. В. Криміналістика : [учебник] для ВУЗов / Т. В. Аверьянова, Р. С. Белкин, Е. Р. Россинская; под ред. проф. Р. С. Белкина. – Москва : Норма – Инфра М, 2001. – 971 с.

Стаття надійшла до редакції 5 листопада 2014 р.

До авторів збірника:

Шановні друзі!

Звертаємося до вас з проханням дотримуватися таких вимог до матеріалів, що надсилаються до редакції:

1. Зміст статей повинен відповідати профілю журналу. Обсяг статті, враховуючи список літератури, таблиць, фотографій і малюнків, не повинен перевищувати 10 сторінок машинописного тексту, що надрукований через 1,5 інтервала на аркушах стандартного формату А4, оглядової статті (з погодження редакції) 10 сторінок, короткого повідомлення – 1 сторінку.
2. Заголовок статті повинен бути коротким і розкривати тему.
3. Рукопис до редакції подається у одному примірнику. Сторінки обов'язково пронумеровані. Розміри полів: зліва – 30 мм, справа – 20 мм, зверху – 20 мм, знизу – 20 мм.
4. Автор зобов'язаний ретельно вчитати рукопис і підписати його на останній сторінці.
5. На першій сторінці рукопису зазначаються атрибути статті:
  - назва рубрики, для якої призначений матеріал (якщо такої рубрики немає, то редакція визначає її за власним розсудом);
  - індекс за Універсальною десятиковою класифікацією (УДК);
  - прізвище, ім'я, по батькові авторів повністю, вчений ступінь, повна назва організації, де працює чи навчається автор;
  - назва статті;
  - анотація українською та англійською мовами (не більше 75 слів);
  - ключові слова.
6. Рукописи приймаються і публікуються лише українською мовою.
7. Цитати, таблиці, статистичні дані, цифрові показники, що підвищують рівень аналітичних матеріалів, обов'язково подаються з посиланням на джерела у кінці на відповідній сторінці; нумерацію посилань на ту чи іншу роботу позначати в тексті у дужках за порядковим номером цієї роботи в списку літератури. Першоджерела подаються на мові оригіналу. Таблиці повинні бути пронумеровані й мати заголовки.
8. У кінці матеріалу потрібно вказати прізвище, ім'я та по батькові автора, його поштову адресу, номер телефону. До статті додається дискета з матеріалами.

Увага!

Відповідальність за точність викладеного матеріалу покладається на автора.

Матеріали, зіскановані та недбало оформлені, з грубим порушенням правил редакцією не розглядаються і не рецензуються.

Над випуском працювали:

Редактор-коректор
Технічне редагування та
комп'ютерне верстання

Грабарчук М. М.

Лисенко О. В.

Підп. до друку 17.12.2014 р. Формат 70х108/16 Папір офсет. № 1.
Друк різнографний. Ум.-друк. арк. 11,9. Обл.-вид. арк. 12,6
Тираж 500 прим. Зам. № 561

Видавець і виготовлювач
Національний університет державної податкової служби України
вул. Карла Маркса, 31, м. Ірпінь, Київська обл., 08201

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої діяльності
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 4336 від 12.06.2012 р.*
